

УДК 340.5

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4650281>
Ю.О. ЛУКОНЦЕВА,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,

 м. Харків, Україна; e-mail: uliyalukonceva@gmail.com;

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5649-819X>

ГІБРИДНІ ТА ПЛЮРАЛІСТИЧНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ: ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ

YU.O. LUKONCEVA,

Postgraduate Student of a Ph.D., Kharkiv National University of Internal Affairs,

 Kharkiv, Ukraine; e-mail: uliyalukonceva@gmail.com;

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5649-819X>

HYBRID AND PLURALISTIC LEGAL SYSTEMS: QUESTIONS OF TYPOLOGY

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Дослідження правових систем світу у сучасних історичних умовах вимагає удосконалення їх класифікації. Це пов'язано з впливом глобалізації на право, внаслідок чого на правовій карті світу з'являються правові системи, які складно віднести до якогось з існуючих типів. Крім того, всередині окремих типів правових систем відбувається внутрішня диференціація, яка має бути відображена у науковій типології. Це, зокрема, стосується розвитку змішаних правових систем. **Метою** дослідження є обґрунтування тези про наявність двох різновидів змішаних правових систем і розкриття їх особливостей. Для цього використано **методи**: герменевтичний – для з'ясування сутності наукових підходів до розуміння змішаної правової системи; компаративний – для розкриття відмінностей між існуючими моделями змішаних правових систем; формально-логічний – для формулювання власного критерію класифікації змішаних правових систем та виокремлення їх видів. **Результати.** Встановлено, що протягом останніх ста років ставлення науковців до змішаного типу правових систем суттєво змінилося. Якщо раніше даний тип сприймався більшістю авторів як нетиповий та екзотичний, то сьогодні його існування практично не викликає сумнівів. Більш того, деякі автори навіть стверджують, що в сучасних умовах всі правові системи мають змішану природу. Існують також непоодинокі спроби класифікації змішаних правових систем, однак їм бракує чіткості критеріїв. Запропоновано серед змішаних правових систем розрізнити гібридні та плюралістичні, окреслено відмінності між ними. **Висновки.** Сучасний стан порівняльно-правових досліджень дозволяє вказати на суттєві відмінності між гібридним та плюралістичним різновидами змішаних правових систем. Перший вид формується завдяки переплетенню на певній території норм та інститутів різних типів правових систем (у першу чергу – романо-германського та англо-американського); другий вид передбачає паралельне співіснування у державі різних нормативних регуляторів, що адресовані різним групам населення.

Ключові слова: романо-германське право; англо-американське право; змішана правова система; правовий плюралізм; типологія

Problem statement. The study of the legal systems of the world in modern historical conditions requires the improvement of their classification. He is due, among other things, to the impact of globalization on the law, because of which on the legal map of the world appear legal systems, which are difficult to attribute to any of the existing types. In addition, within certain types of legal systems, there is an internal differentiation, which should be reflected in the scientific typology. This applies in particular to the development of mixed legal systems. The **purpose** of the study is to substantiate the thesis of the existence of two types of mixed legal systems and to reveal their features. For this purpose, the following **methods** were used: hermeneutic – to clarify the essence of scientific approaches to understanding the mixed legal system; comparative – to reveal the differences between existing models of mixed legal systems; formal-logical – to formulate their criteria for the classification of mixed legal systems and to distinguish their types. **Results.** It has been established that during the last hundred years the attitude of scholars to the mixed type of legal systems has significantly changed. If earlier most authors perceived this type as atypical and exotic, today its existence is practically beyond doubt. Moreover, some authors even argue that in modern conditions, all legal systems are mixed in nature. There are also many attempts to classify mixed legal systems, but they lack clarity of criteria. It is proposed to distinguish between hybrids and pluralistic among mixed legal

systems, the differences between them are outlined. **Conclusions.** The current state of comparative legal research allows us to point out significant differences between hybrid and pluralistic varieties of mixed legal systems. The first type is formed due to the intertwining of norms and institutions of different types of legal systems (primarily – Romano-Germanic and Anglo-American) in a certain territory; the second type provides for the parallel coexistence in the state of different regulations addressed to different groups of the population.

Key words: *Romano-Germanic law; Anglo-American law; mixed legal system; legal pluralism; typology*

Постановка проблеми

На правовій карті сучасного світу співіснують і взаємодіють правові системи різних типів. Одні з них розглядаються юридичною наукою як стереотипні, усталені, зі своїми чітко визначеними типологічними рисами, а інші – як нетипові і навіть екзотичні. Наприклад, за словами Н. Фостера, традиційна категоризація правових систем у світі починається з романо-германського та англо-американського права, які сприймаються як нормальні, стандартні та надають концептуальний інструментарій, за допомогою якого ми розглядаємо та аналізуємо правовий світ [1, с.284]. Однак у сучасних умовах під впливом процесів глобалізації, плюралізації суспільно-політичного життя та новітніх засобів комунікації не лише відбувається поступове взаємопроникнення елементів вже існуючих правових систем, а й спостерігається подальший розвиток права змішаного типу, в рамках якого поєднуються правила та інститути, що мають різне типологічне походження.

Проблематика змішаних правових систем є достатньо дослідженою. Одним із перших, хто звернув увагу на існування феномену так званих "змішаних юрисдикцій", був Ф.П. Уолтон (Walton, 1899), який ще наприкінці XIX ст. писав: "У Шотландії, як в Квебеку і в Луїзіані, право займає положення на півдорозі між загальним правом і цивільним правом" [2, с.291]. Відомий французький компаративіст А. Леві-Ульман (Levy-Ullmann, 1925) дійшов висновку, що "шотландське право в тому виді, в якому воно перебуває зараз, дає нам уявлення про те, яким буде (можливо, уже наприкінці цього століття), право цивілізованих націй, а саме, комбінацією між англосаксонською й континентальною системами" [3, с.390].

Як бачимо, у перших дослідженнях даного феномену ще не існувало спеціального терміну, який типологічно визначав би дану групу правових систем; вони розглядалися як такі, що перебувають "на півдорозі" або є "комбінацією" вже існуючих типів правових систем. Однак вже у другій половині XX ст. змішані правові системи починають досліджуватися більш активно. Зокрема, К. Цвайгерт та Х. Кьотц (Zweigert and

Kötz, 1971) у класичному підручнику з порівняльного правознавства використали термін "гібридна правова система" для ідентифікації систем, що не потрапили до жодної з позначених ними груп [4, с.254]. Щоправда, за словами М. Танцеліна (Tancelin, 1980), "змішана система є нетиповим явищем, що бентежить будь-кого, хто намагається впорядковано і систематично зобразити національні системи права" [5, с.1]. Лише наприкінці XX ст. терміни "змішані юрисдикції", "змішані правові системи" були визнані усталеними у науці порівняльного правознавства та почали використовуватися компаративістами без лапок [6, с.7].

Незважаючи на наявність достатньої уваги науковців до проблематики формування та функціонування змішаних правових систем, у цій сфері залишається низка питань, які мають дискусійний характер та потребують подальшого поглибленого дослідження. Зокрема, це стосується визначення природи змішаних правових систем та класифікації їх видів. У зв'язку з цим, метою статті є обґрунтування тези про наявність двох різновидів змішаних правових систем та розкриття їх особливостей. Її новизна полягає у формулюванні власного критерію поділу правових систем змішаного типу на гібридні та плюралістичні. Завданнями статті є систематизація існуючих у юридичній науці підходів до розуміння сутності та різновидів змішаних правових систем, їх критичний аналіз та формулювання особистої позиції з цього приводу на підставі власного класифікаційного критерію.

Наукові підходи до розуміння змішаних правових систем

Наразі чіткого уявлення про сутність змішаних правових систем у юридичній науці в цілому та у порівняльному правознавстві зокрема не склалося. Усі існуючі підходи з цієї проблематики можна об'єднати, на нашу думку, у три групи.

До першої групи відносяться ті представники запропонованих підходів, які вважають, що змішані системи утворюються внаслідок поєднання елементів виключно континентально-європейського та англосаксонського права. Наприклад, Т. Сміт (Smith, 1965) використовував термін "змішані юрисдикції" для позначення такого

роду національних правових систем, в приватному праві яких сполучаються компоненти романо-германського і загального права [7, с.3]. Кенсі Кім (Kim, 2010) вказує, що до змішаних правових систем слід відносити ті країни або політичні утворення, у яких загальне право та цивільне право становлять основні будівельні блоки правової споруди [8, с.705]. О.Ф. Скакун визначає змішаний (гібридний) тип правових систем як сукупність національних правових систем, що мають загальні закономірності розвитку та спільні ознаки, що склалися як на основі місцевих джерел права, так і внаслідок широкого запозичення правових систем романо-германського та англо-американського типу [9, с.269]. На перший погляд, таке визначення є більш широким, оскільки у ньому згадуються місцеві джерела права, однак подальша характеристика даного типу правових систем усе розставляє на свої місця. Характерними рисами зазначених правових систем автором визнано: непрямий вплив римського права, домінування нормативно-правового акту як формального джерела права; використання судового прецеденту нарівні з нормативно-правовим актом; визнання поділу права на приватне та публічне; використання кодифікації як інструменту удосконалення законодавства; паритет матеріального та процесуального права, прагматичний підхід до права [9, с.269–270]. Дані риси вказують на поєднання елементів саме двох основних типів правових систем, місцеві джерела права у наведеній характеристиці не згадуються.

І.О. Азарова також вважає, що змішані правові системи являють собою своєрідну суміш компонентів виключно західного права, запозичених з романо-германської та англо-американської правових систем. При цьому авторка характеризує даний тип правової системи як стратифіковану систему, утворену шляхом об'єднання двох шарів права з приблизно однаковою юридичною значимістю і авторитетом, що відображає сформовані в них уявлення про джерела права, правову культуру, методи тлумачення і судову систему, збудовані за одним або кількома класифікаційними критеріями [10, с.54, 66].

Друга група авторів розглядає змішаний тип правових систем більш розширено, не лише як результат взаємодії основних юридичних систем, а й як наслідок взаємовпливу різних типів культур. Даний підхід, за словами Н. Фостера, демонструє значний прогрес у відході від західно-центристської ментальності при категоризації змішаних юрисдикцій, яка базується на пере-

конанні у тому, що вартим уваги є лише світ розвинених країн заходу, а всі інші правові системи є субсидіарними чи "екзотичними" і не мають особливого значення для формування наукової типології [1, с.295]. За такого підходу змішані правові системи являють собою складні з'єднання і стратифікації правових традицій, систем і культур, оскільки в межах однієї правової системи взаємодіють різноманітні елементи, починаючи від прецедентного права, законодавчих та регулюючих елементів континентального права і закінчуючи елементами звичаєвого права, релігійного права, політичними і адміністративними особливостями окремих держав. Єдність їх правового досвіду існує в умовах великої різноманітності народів, культур, мов, кліматів, релігій, економічних систем і місцевих законів [10, с.6–7]. Г.О. Саміло, орієнтуючись на даний підхід, вказує, що в юридичному світі існують різні ступені та варіанти "гібридності", однак у цілому змішаним правовим системам притаманні наступні спільні риси: поєднання в регулюванні суспільних відносин західної традиції права, релігійних норм та правових звичаїв; суттєвий вплив на формування права культурних та релігійних традицій народу; культурний плюралізм, мирне співіснування різних культур з особливим сприйняттям права; поєднання універсального права зі своєрідними юридичними та іншими соціальними нормами; наявність правових комбінацій між системами та підсистемами різного походження; в деяких випадках наявність перехідної економіки [11, с.48].

Такий підхід має свої переваги та недоліки. Зокрема, на основі вказаного підходу дослідницька група "JuriGlobe", сформована професорами факультету права Оттавського університету, виокремила одинадцять груп держав зі змішаною правовою системою: змішані системи континентального та загального права (Ботсвана, Кіпр, Мальта, Намібія, Шотландія, Південна Африка та ін.); системи континентального і звичаєвого права (Буркіна-Фасо, Китай, Мадагаскар, Монголія, Тайвань, Японія); змішані системи континентального і мусульманського права (Алжир, Єгипет, Марокко, Туніс); змішані системи загального та звичаєвого права (Бутан, Непал, Танзанія, Уганда); змішані системи загального та мусульманського права (Бангладеш, Пакистан, Сінгапур, Судан); змішані системи континентального, мусульманського та звичаєвого права (Індонезія, Йорданія, Кувейт, Оман); змішані системи загального, мусульманського та звичаєвого права (Бруней, Індія, Кенія, Ма-

лайзія); змішані системи континентального, загального та звичаєвого права (Зімбабве, Камерун, Шрі-Ланка); змішані системи загального, континентального, мусульманського та звичаєвого права (Бахрейн, Йомен, Катар, Сомалі); змішана система континентального, загального, іудейського та мусульманського права (Ізраїль); змішана система мусульманського та звичаєвого права (Об'єднані Арабські Емірати) [12]. Така класифікація, з одного боку, демонструє широкий спектр можливих комбінацій змішування правових традицій, але з іншого боку, ускладнює формування спільної характеристики змішаних правових систем.

Нарешті, *третья група* науковців більш радикально підходить до досліджуваного питання, вказуючи, що у сучасних умовах практично не залишилося жодної правової системи, яка зберегла би свою ідентичність у чистому вигляді. Так, Н. Демлейтнер (Demleitner, 1999) переконана, що всі правові системи є змішаними, оскільки походять від імпортованих структур та ідей, впливають з різних нормативних систем, заснованих на звичаях, релігіях, мовах і концепціях моралі, середовищі проживання і природних ресурсах, сім'ях, географічних, кліматичних та інших особливостях [13, с.748–749]. Аналогічної точки зору дотримується також компаративист Р. Циммерман (Zimmermann, 2001), який зазначає: "Все наше національне приватне право в сучасній Європі можна охарактеризувати як змішані правові системи. Жодна з них не залишилася "чистою" в своєму розвитку з часів Середньовіччя. Всі вони являють собою суміш багатьох різних елементів: римського права, місцевого звичаєвого права, канонічного права, торгового звичаєвого права, природного права – і це я назвав лише ті складові, що були найважливішими в історії зобов'язального права" [14, с.159]. Посилаючись на інших прибічників такого самого підходу, Р. Циммерман визнає, що ступінь змішаності у різних випадках є різним, оскільки є приховані змішування, відкриті змішування, а також стійкі і перехідні змішування. Водночас автор переконаний, що нове європейське *ius commune* у майбутньому також складе змішану систему [15, с.164]. Однак з цього останнього питання привертає увагу позиція І.Ю. Богдановської, яка пише, що рішення Великобританії про вихід з Євросоюзу (так званий Brexit) демонструє той факт, що змішані юрисдикції в їх більш глобальному, наднаціональному плані на нинішньому етапі поки що є недосяжними. Сучасний правовий розвиток все ще перед-

бачає відпрацювання окремих елементів взаємодії правових культур на мікрорівні [6, с.10].

Критичний аналіз існуючих підходів

Навряд чи можна погодитись з останнім, третім підходом до визначення природи змішаних правових систем. Дійсно, правова і нормативна гібридність тісно пов'язана з "поширенням" законів і норм. Закони, як і люди, також мігрують. Юридичні кордони, як і фізичні, є проникними, просочування відбувається повсюдно, трансплантація окремих юридичних ідей і інститутів є надзвичайно поширеною практикою [16, с.10]. Ще у середині 20-х років ХХ ст. Г. Хезелтайн (Hazeltine, 1927) звертав увагу, що кожного разу, коли звід законів вступає у контакт з іншими системами, його первинний характер не залишається незмінним; він набуває нових кольорів форми і змісту, запозичених з іноземного права. У всі періоди історії права, від ранньої античності до наших днів, гра цих чужих впливів і контрвпливів породжувала системи змішаного походження; за таких умов може здатися, що жодна система цивілізованого права, відома історії, ніколи не була строго чистою в тому сенсі, що вона ґрунтувалася виключно на нормативних засадах корінних народів [17, с.33]. У сучасних умовах, як вказує О.В. Волошенюк, внаслідок глобалізації відбувається конвергентне зближення правових систем світу, взаємне проникнення їх окремих регулятивних механізмів та інститутів, що призводить у тому числі й до створення змішаних (гібридних) правових систем [18, с.126]. Однак, попри усе це, у кожного з основних типів правових систем залишається низка важливих типологічних рис, які дозволяють відокремити їх один від одного. Визнання усіх правових систем змішаними фактично відкидає юридичну науку у той стан, коли не існувало жодної порівняльно-правової типології.

Таким чином, оскільки третій варіант є неприйнятним в плані поглибленого розвитку типології правових систем, він нічого конструктивного не пропонує юридичній науці, залишаються два перші варіанти, які і демонструють основні підходи до розуміння сутності змішаних правових систем.

Разом із тим, на нашу думку, існуючі у порівняльно-правових дослідженнях позиції з приводу розрізнення різновидів досліджуваного типу правових систем потребують уточнення. Висловлені вітчизняними та іноземними вченими пропозиції розрізнити гібридні та плюралістичні правові системи нами цілком підтримуються,

однак залишаються деякі питання стосовно змісту вказаних категорій. Вище ми вже згадували точку зору І.О. Азарової, згідно з якою змішані правові системи передбачають комбінування елементів виключно романо-германського та англо-американського права. Водночас науковець визнає, що у світі також існують інші варіанти поєднання різних правових систем на одній території, які запропоновано іменувати "квазі-змішаними правовими системами", до яких віднесено гібридні та плюралістичні системи. Перші, на думку авторки, являють собою об'єднання більше ніж двох правових традицій, а другі формуються за умов наявності складного етнорелігійного складу населення [10, с.66]. О.М. Трикоз висловлює дещо іншу позицію з цього приводу. На її думку, гібридний тип змішаної правової системи формується в рамках західної традиції права, тобто на перехресті романо-германського і англо-американського права; плюралістичний тип змішаної правової системи розвивається в руслі східної традиції права, об'єднуючи південно-східне азіатське право і африканське звичаєве (родове) право [19, с.94].

Формулювання критерію класифікації змішаних правових систем

Ми вважаємо, що за основу поділу правових систем змішаного типу на гібридні та плюралістичні слід обрати дещо інший критерій. Вказане розрізнення, по суті, не залежить ані від кількості змішуваних правових систем (І.О. Азарова), ані від типу традиції права (О.М. Трикоз). Головне, на нашу думку, – на яких принципах відбувається поєднання елементів різних правових систем в рамках певної території.

Гібридною є така правова система, в якій, говорячи словами У. Тетлі (Tetley, 1999), "чинне право виведене більш ніж з однієї правової традиції або сім'ї" [20, с.597]. Причому мова йде про сформовану в межах певного політико-територіального простору єдину систему права, яка склалася внаслідок діяльності державних органів, її приписи мають загальнообов'язковий характер, вони, хоча і запозичені з типологічно різних правових систем, є наслідком їх глибокого взаємопроникнення та адресовані усім громадянам певної держави. Юристи у такому правокультурному просторі, за висловлюванням О.М. Трикоз, говорять на схожому "біправовому діалекті" [19, с.95]. Ілюструє такий підхід Л. Матта (Matta, 1995), який, характеризуючи правову систему Пуерто Ріко (ця країна спочат-

ку була іспанською колонією, а потім перейшла під управління США), називає її явищем подвійної аргументації, оскільки у цій країні правозастосовні рішення досить часто виправдовуються посиланням на поняття як континентального, так і загального права [21, с.153].

Плюралістичною є така правова система, яка забезпечує органічне, погоджене співіснування на даній території систем права, що утворюються внаслідок функціонування різних суб'єктів нормотворчості (як державних, так і недержавних), а їх норми адресовані різним групам населення. Тут також можна навести слова О.М. Трикоз, яка зауважує, що "в змішаних правових системах превалює гетерогенність, неоднорідність і поліюридизм (правовий плюралізм)" [19, с.93], з тією єдиною поправкою, що вказані характеристики, на нашу думку, притаманні не усім змішаним правовим системам, а саме такому їх різновиду, як плюралістична система.

Таким чином, ми вважаємо, що коли науковці говорять про те, що категорія "змішані правові системи" має використовуватись тоді, коли у певному політичному утворенні дві або більше системи застосовуються кумулятивно або інтерактивно (В. Палмер) [22, с.149], або мова йде про можливість поділу національних правових систем за критерієм їх однорідності на моноядерні (мають єдиний стиль правового мислення) та поліядерні (беруть за основу два й більше стилів правового мислення) (Е.А. Оспанов) [23, с.10], або виокремлюється "державний правовий плюралізм" (більш ніж одне джерело державного права) та "глибокий правовий плюралізм" (за якого один чи більше типів права існує поряд із державним правом) (Н. Фостер) [1, с.294], то маєтись на увазі розрізнення гібридних та плюралістичних правових систем.

Регіональний вимір змішаних правових систем

Дещо своєрідну позицію займає згадувана вище американська дослідниця Кенсі Кім (Kim, 2010), яка у своїх роботах використовує терміни "регіональна гібридність" та "регіональні змішані системи". Даними поняттями вона описує ситуацію, коли в країні діють дві одночасно діючі правові системи, де цивільне (тобто континентально-європейське) право поширюється на одну групу людей, а загальне право – на іншу. Прикладами таких систем авторка вважає Камерун, Сомалі та Вануату. Наприклад, у останній державі до отримання нею незалежності у 1980 р. французьке законодавство застосову-

валосся до французьких громадян, а британське право – до британських громадян. Хоча зараз Вануату вважається єдиною країною, така модель подвійного поєднання правових систем продовжує зберігатися [8, с.706]. Застосовуючи свій підхід, Кенсі Кім вважає, що Канаду, США та Великобританію також можна вважати регіональними гібридами, оскільки у своєму складі вони мають регіони (відповідно – Квебек, Луїзіана та Шотландія), правові системи яких відрізняються від загальнодержавних [8, с.707]. Натомість Д.В. Лук'янов пропонує правові системи, що існують у межах певної національної правової системи (у тому числі штат Луїзіана у США та провінцію Квебек у Канаді), визначати як субнаціональні, що мають певний ступінь автономності, але посідають підлегле по відношенню до національної системи становище [24, с.26–27].

Висновки

1. Змішані (комбіновані, композитні, конвергентні) правові системи широко представлені на сучасній правовій карті світу. Їх поява відповідає загальним закономірностям розвитку правових систем, які внаслідок постійної взаємодії і взаємовпливу вбирають у себе елементи інших правових порядків, водночас даючи їм щось своє.

2. У юридичній науці сформувався три підходи до розуміння даної категорії правових систем: вони утворюються внаслідок взаємодії ви-

ключно романо-германського та англо-американського права; вони є результатом взаємовпливу різних типів культур; всі сучасні правові системи певною мірою є змішаними. Особливої уваги заслуговують перші дві позиції, оскільки остання, на нашу думку, є непродуктивною.

3. Серед змішаних правових систем слід виокремлювати гібридні та плюралістичні системи. Гібридні правові системи пропонують всім суб'єктам, що знаходяться на певній території, єдиний, уніфікований набір принципів і норм врегулювання суспільних відносин, які походять від різних типів правових систем. Плюралістичні правові системи передбачають співіснування на одній території розбіжних правових порядків стосовно різних груп населення. На формування конкретного різновиду змішаної правової системи впливають національно-етнічні і релігійні особливості, досвід колоніальної залежності та інші чинники унікального історичного шляху кожного суспільства.

Конфлікт інтересів

Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Робота виконана відповідно до плану підготовки дисертаційного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фостер Н. "Змішані правові системи" арабського Близького Сходу. *Порівняльне правознавство*. 2012. № 3–4. С. 283–298.
2. Walton F. P. The Civil Law and the Common Law in Canada. *Juridical Review*. 1899. № 11. P. 282–304.
3. Levy-Ullmann H. L. The Law of Scotland. *Juridical Review*. 1925. Vol. 37. P. 370–391.
4. Zweigert K., Kötz H. Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts. Bd. 1. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1971. 458 s.
5. Tancelin M. Comment un droit peut-il être mixte?, in Frederick Parker Walton. Le domaine et l'interprétation du Code civil du Bas-Canada. Toronto: Butterworths, 1980. P. 1–32.
6. Богдановская И. Ю. Смешанные юрисдикции как объект исследования сравнительного правоведения. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2017. № 6. С. 5–11.
7. Smith T. The Preservation of the Civilian Tradition in "Mixed Jurisdictions". in: *Civil Law in the Modern World* / ed. Athanassios N. Yiannopoulos. Kingsport, Tenn.: LSU Press, 1965. P. 3–26.
8. Kensie Kim. Mixed systems in legal origins analysis. *Southern California Law Review*. 2010. Vol. 83. P. 693–730. <https://southern.californialawreview.com/2010/03/08/mixed-systems-in-legal-origins-analysis-note-by-kensie-kim>
9. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира. К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2008. 464 с.
10. Азарова И. А. Смешанные правовые системы: теоретико-правовой и сравнительно-правовой анализ: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Краснодар, 2016. 214 с.
11. Саміло Г. О. Змішані правові системи: проблеми класифікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право*. 2015. Вип. 33 (1). С. 46–49.
12. Mixed legal systems. <http://www.juriglobe.ca/rus/sys-juri/class-poli/sys-mixtes.php>
13. Demleitner N. V. Combating legal ethnocentrism: comparative law sets boundaries. *Arizona State Law*

- Journal*. 1999. Vol. 31. P. 737–762.
14. Zimmermann R. *Roman Law, Contemporary Law, European Law: The Civilian Tradition Today*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 189 p.
 15. Циммерманн Р. "Двойной перекресток": сравнение шотландского и южноафриканского права. *Древнее право. Ivs antiquvm*. 2005. № 2 (16). С. 164–191.
 16. Donlan S. P. Remembering: Legal Hybridity and Legal History. *Comparative Law Review*. 2011. Vol. 2, Issue 1. P. 1–36.
 17. Hazeltine H. D. The study of comparative legal history. *Journal of the Society of Public Teachers of Law*. 1927. P. 27–36.
 18. Волошенко О. В. Процеси конвергенції в сучасних правових системах. *Форум права*. 2009. № 3. С. 123–128. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_3_20.pdf
 19. Трикоз Е. Н. Гибридные правовые системы и их место в смешанном правовом семействе. *Вестник университета им. О.Е. Кутафина*. 2017. № 4 (32). С. 91–97.
 20. Tetley W. Mixed Jurisdictions: Common Law vs Civil Law. *Uniform Law Review*. 1999. Vol. 4. P. 591–620.
 21. Matta L. F. Common Law and Civil Law in the Legal Method of Puerto Rico: Anomalies and Contradictions in Legal Discourse. *Capital University Law Review*. 1995. № 24. P. 150–173.
 22. Палмер В. В. Дві конкуруючі теорії змішаних правових систем. *Порівняльне правознавство*. 2013. № 1–2. С. 128–154.
 23. Оспанов Е. А. Защита правовой системы в условиях кризиса: теоретический аспект: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Екатеринбург, 2014. 227 с.
 24. Лук'янов Д. В. Субнаціональні правові системи: підходи до визначення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 3. С. 25–27.

REFERENCES

1. Foster, N. (2012). "Zmishani pravovi systemy" arabskoho Blyzkooho Skhodu ["Mixed legal systems" of the Arab Middle East]. *Porivnialne pravoznavstvo*, (3–4), 283–298 (in Ukr.).
2. Walton, F. P. (1899). The Civil Law and the Common Law in Canada. *Juridical Review*, (11), 282–304.
3. Levy-Ullmann, H. L. (1925). The Law of Scotland. *Juridical Review*, (37), 370–391.
4. Zweigert K., & Kötz H. (1971). Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts. Bd. 1. Tübingen : J.C.B. Mohr.
5. Tancelin, M. (1980). Comment un droit peut-il être mixte?, in Frederick Parker Walton. Le domaine et l'interprétation du Code civil du Bas-Canada. Toronto: Butterworths, 1–32.
6. Bogdanovskaya, I. YU. (2017). Smeshannyye yurisdikcii kak obekt issledovaniya sravnitel'nogo pravovedeniya [Mixed jurisdictions as an object of research in comparative jurisprudence]. *ZHurnal za rubezhnogo zakonodatelstva i sravnitel'nogo pravovedeniya*, (6), 5–11 (in Russ.).
7. Smith, T. (1965). The Preservation of the Civilian Tradition in "Mixed Jurisdictions". In: Athanassios N. Yiannopoulos (Red.). *Civil Law in the Modern World*, Kingsport, Tenn.: LSU Press, 3–26.
8. Kensie Kim (2010). Mixed systems in legal origins analysis. *Southern California Law Review*, (83), 693–730. <https://southerncalifornialawreview.com/2010/03/08/mixed-systems-in-legal-origins-analysis-note-by-kensie-kim>
9. Skakun, O. F. (2008). *Obshchee sravnitel'noe pravovedenie: Osnovnye tipy (semi) pravovykh sistem mira* [General comparative jurisprudence: The main types (families) of legal systems of the world]. Kyiv: Vidavnychij dim "In YUre" (in Russ.).
10. Azarova, I. A. (2016). *Smeshannyye pravovye sistemy: teoretiko-pravovoj i sravnitel'no-pravovoj analiz* [Mixed legal systems: theoretical legal and comparative legal analysis]. Candidate's thesis (12.00.01). Krasnodar (in Russ.).
11. Samilo, H. O. (2015). Zmishani pravovi systemy: problemy klasyfikatsii [Mixed legal systems: problems of classification]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Pravo*, 33(1), 46–49 (in Ukr.).
12. Mixed legal systems. <http://www.juriglobe.ca/rus/sys-juri/class-poli/sys-mixtes.php>
13. Demleitner, N. V. (1999). Combating legal ethnocentrism: comparative law sets boundaries. *Arizona State Law Journal*, (31), 737–762.
14. Zimmermann, R. (2001). *Roman Law, Contemporary Law, European Law: The Civilian Tradition Today*. Oxford: Oxford University Press.
15. Cimmermann, R. (2005). "Dvojnoj perekrestok": sravnenie shotlandskogo i yuzhnoafrikanskogo prava [Double Crossing: A Comparison of Scottish and South African Law]. *Drevnee pravo. Ivs antiquvm*,

- 2(16), 164–191 (in Russ.).
16. Donlan, S. P. (2011). Remembering: Legal Hybridity and Legal History. *Comparative Law Review*, 2(1), 1–36.
 17. Hazeltine, H. D. (1927). The study of comparative legal history. *Journal of the Society of Public Teachers of Law*, 27-36.
 18. Volosheniuk, O. V. (2009). Protsesy konverhentsii v suchasnykh pravovykh systemakh [Convergence processes in modern legal systems]. *Forum Prava*, (3), 123–128. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_3_20.pdf (in Ukr.).
 19. Trikoz, E. N. (2017). Gibridnye pravovye sistemy i ih mesto v smeshannom pravovom semejstve [Hybrid legal systems and their place in a mixed legal family]. *Vestnik universiteta im. O.E. Kutafina*, 4(32), 91–97 (in Russ.).
 20. Tetley, W. (1999). Mixed Jurisdictions: Common Law vs Civil Law. *Uniform Law Review*, (4), 591–620.
 21. Matta, L. F. (1995). Common Law and Civil Law in the Legal Method of Puerto Rico: Anomalies and Contradictions in Legal Discourse. *Capital University Law Review*, (24), 150–173.
 22. Palmer, V. V. (2013). Dvi konkuruiuchi teorii zmishanykh pravovykh system [Two competing theories of mixed legal systems]. *Porivnialne pravoznavstvo*, (1–2), 128–154 (in Ukr.).
 23. Ospanov, E. A. (2014). *Zashchita pravovoj sistemy v usloviyah krizisa: teoreticheskij aspekt* [Defense of the legal system in a crisis: theoretical aspect]. Candidate's thesis (12.00.01). Ekaterinburg (in Russ.).
 24. Lukianov, D. V. (2015). Subnatsionalni pravovi systemy: pidkhody do vyznachennia [Subnational legal systems: approaches to definition]. *Porivnialno-analitychne pravo*, (3), 25–27 (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 67 pp. 78–85 (2).

Related identifiers:

10.5281/zenodo.4650281

http://forumprava.pp.ua/files/078-085-2021-2-FP-Lukonceva_10.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2021_2_10.pdf

License (for files):

[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 10.05.2021

Accepted: 31.05.2021

Published: 03.06.2021

Cite as:

Луконцева, Ю. О. (2021). Гібридні та плюралістичні правові системи: питання типології. *Форум Права*, 67(2), 78–85.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4650281>

Lukonceva, Yu. O. (2021). Hibrydni ta plyuralistychni pravovi systemy: pytannya typolohiyi [Hybrid and Pluralistic Legal Systems: Questions of Typology]. *Forum Prava*, 67(2), 78–85. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4650281>